

A comparative study of successful and unsuccessful plans in the field of self-sufficiency (subject of study: Applicants of the Imam Khomeini Relief Foundation of Ilam)

Hamid Ahmadi

Master of administrative management, Islamic Azad University of Ilam
Email: hamidahmadi931@gmail.com

Imam Khomeini Relief Foundation
Empowerment and
Deprivation-elimination Journal
<https://pajooresh.emdad.ir>
Vol.1 | No.3
March 2024

| Received: 29, Jan. 2024 | Accepted: 28, Feb. 2024 |

Abstract

The purpose of this research is to compare successful and unsuccessful projects in the field of self-sufficiency under study:

The applicants are the Imam Khomeini Relief Foundation of Ilam. The research method used in this research is descriptive and It was survey type. The statistical population of this research includes all the clients of the Imam Khomeini Relief Foundation in Ilam who received self-sufficiency facilities between 2015 and 2015 and their number There are 2212 designs. The number of 120 households including 60 successful households and 60 unsuccessful households in the plans self-sufficiency were selected as a statistical sample. The tool for collecting information is a questionnaire and it is reliable.

It was obtained by using Cronbach's alpha for the entire questionnaire of 0.84, which indicates the stability and homogeneity within questionnaires, finally, the data set is analyzed with the help of SPSS software tool The results of the research variables test using Kolmogorov-Smirnov and Correlation, regression, Watson camera statistic and analysis of variance test showed that the factors.

Organizational, individual factors and contextual (environmental) factors have a positive and meaningful impact on success or failure.

The success of self-sufficiency projects among the families covered by the Relief Foundation in Ilam city.

Keywords: Organizational factors, individual factors, contextual (environmental) factors, success of self-sufficiency projects, Imam Khomeini Relief Foundation of Ilam.

نشریه علمی توانمندسازی و محرومیت‌زدایی

کمیته امداد امام خمینی (ره)

<https://pajooresh.emdad.ir>

دوره ۱ | شماره ۳ | صص ۹۱-۱۱۴

زمستان ۱۴۰۲

بررسی مقایسه‌ای طرح‌های موفق و ناموفق در عرصه‌ی خودکفایی (مورد مطالعه: مددجویان کمیته امداد شهرستان ایلام)

حمید احمدی

کارشناسی ارشد مدیریت اجرایی، دانشگاه آزاد اسلامی ایلام.

hammadahmadi931@gmail.com

| دریافت: ۱۴۰۲/۱۱/۰۹ | پذیرش: ۱۴۰۲/۱۲/۰۹ |

چکیده: هدف این تحقیق «بررسی مقایسه‌ای طرح‌های موفق و ناموفق در عرصه‌ی خودکفایی، مورد مطالعه: مددجویان کمیته امداد شهرستان ایلام» می‌باشد. روش مورد استفاده در این تحقیق، توصیفی-پیمایشی و از نظر هدف کاربردی می‌باشد. جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه مددجویان کمیته امداد در شهرستان ایلام که تسهیلات خودکفایی بین سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۵ دریافت کرده‌اند و تعداد آنها ۲۲۱۲ طرح هستند. تعداد ۱۲۰ خانوار شامل ۶۰ خانوار موفق و ۶۰ خانوار ناموفق در طرح‌های خودکفایی به روش تصادفی ساده به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند. ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه بوده و پایایی آن با استفاده از آلفای کرونباخ برای کل پرسشنامه ۰/۸۴ بدست آمده که بیانگر ثبات و همسانی درون پرسشنامه‌ها می‌باشد، نهایتاً مجموعه داده‌ها به کمک نرم‌افزار SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. نتایج حاصل از آزمون متغیرهای پژوهش با استفاده از آزمون‌های کلموگروف-اسمیرنوف و همبستگی، رگرسیون، آماره دوربین و اتسون و آزمون آنالیز واریانس نشان دادند که عوامل سازمانی، عوامل فردی و عوامل زمینه‌ای (محیطی) تأثیر مثبت و معناداری بر موفقیت و یا عدم موفقیت طرح‌های خودکفایی در میان خانواده‌های تحت پوشش کمیته امداد در شهرستان ایلام دارند.

واژه‌های کلیدی: عوامل سازمانی، عوامل فردی، عوامل زمینه‌ای (محیطی)، موفقیت طرح‌های خودکفایی، کمیته امداد شهرستان ایلام.

مقدمه

خودکفایی به حالتی اشاره دارد که در آن اجبار به هیچ کمک خارجی، حمایت، یا تعاملی برای بقا نیاز نباشد؛ بنابراین خودکفایی نوعی از خودمختاری شخصی یا جمعی است. در مقیاس بزرگ، به حالت اقتصادی کاملاً خودکفا که با جهان خارج تجارتی ندارد، خودبستگی گفته می‌شود (طبرستانی، ۱۳۸۸). شیوه‌هایی که خودکفایی را ممکن می‌سازد یا بدان کمک می‌کند شامل ساختمان خودگردان، فرهنگ پایا، کشاورزی پایدار، یا انرژی تجدیدپذیر است. خودکفایی به عنوان یک هدف، در زمان مرکاتالیست‌ها در سده‌های ۱۷ و ۱۸ میلادی مورد توجه بود و با ظهور علم اقتصاد و پیدایش اقتصاد دانان کلاسیک، به حاشیه رفت. کسانی چون ریکاردو اثبات کردند که تجارت و داد و ستد باعث افزایش رفاه برای هر دو سو خواهد شد. موضوع جالب این بود که آنها نشان دادند حتی اگر در کشوری امکان تولید ارزان‌تر همه کالاها نسبت به کشور دیگری وجود داشته باشد، باز هم همچنان امکان رسیدن به رفاه بیش‌تر برای آنها ممکن است. هرچند خودکفایی معمولاً به میزان تولید داخلی وابسته است، اما بر پایه‌ی برخی نظریات، علاوه بر آن، به قابلیت توانایی کشور در واردات محصولات راهبردی در شرایط مطلوب اقتصادی نیز وابسته است. بنا به باور شماری از کارشناسان، حداقل در خصوص برخی «کالاهای استراتژیک»، رسیدن به خودکفایی و قطع وابستگی به دیگران اهمیت بسیاری دارد و اقتدار ملی را برای آن کشور به ارمغان می‌آورد. یکی از نهادهای بانی خودکفایی در جمهوری اسلامی ایران، کمیته امداد امام خمینی (ره) می‌باشد. کمیته امداد امام خمینی (ره) صرفاً یک بنگاه خدمات اجتماعی نیست و در کنار آن نقش کارآفرینی اجتماعی را نیز بر عهده دارد. علی‌رغم تلاش‌های وافر این نهاد در راستای هدف اساسی یعنی خوداتکایی مددجویان و صرف هزینه‌های زیاد، تعداد مددجویان خودکفا شده نسبتاً کم است. شناسایی عوامل کلیدی موفقیت طرح‌های خوداشتغالی و خودکفایی افراد تحت پوشش به مسئولین این نهاد کارآفرین اجتماعی در سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی جهت افزایش نرخ خودکفایی طرح‌های خود اشتغالی افراد تحت پوشش خود کمک مؤثری نماید (هومن، ۱۳۸۵).

بررسی مقایسه‌ای طرح‌های موفق و ناموفق در عرصه‌ی خودکفایی ... | احمدی

بیان مسأله

حوزه نوظهور کارآفرینی اجتماعی به شدت در حال رشد است و توجه زیادی را از بخش‌های مختلف به خود جلب نموده است. کارآفرینی اجتماعی حکایت از راهبردهای متعالی سازمان‌های اجتماعی مانند کمیته امداد دارد. کارآفرینی اجتماعی پدیده نو و جدیدی نیست بلکه از زمان پیدایش مؤسسات و بنگاه‌های اجتماعی وجود داشته است (عمرانی طبرستانی، ۱۳۸۸). آنچه که باعث تمایز کارآفرینی اجتماعی می‌شود تقدم و منفعت اجتماعی آن است. صدقه و کمک به فقرا می‌تواند کیفیت زندگی آنان را بهبود بخشیده و شانس فقرا را در تعیین سرنوشتشان نظیر توسعه آموزش، تأمین مراقبت‌های بهداشتی، افزایش دسترسی به آب سالم و توزیع غذا افزایش دهد (لیدیتر، ۲۰۰۲). اما هیچ کدام از این فعالیت‌ها قادر به حل ریشه‌ای فقر نبوده و نمی‌تواند تنگدستی اقشار مستضعف و آسیب‌پذیر را به طور دائمی کاهش دهد. خیر و صدقه ممکن است برای تسکین علایم دشوار فقر لازم باشد اما بدون اشتغالزایی پایدار و خودکفایی فقرا، اقدامات دیگر نمی‌تواند راه حل‌های با دوام به حساب آیند (جانسون و پارتر، ۲۰۰۳). آنها ممکن است حتی مضر هم باشند. محمد سونس، مؤسس بانک گرامین و پیشرو در تأسیس مؤسسات مالی کوچک که جایزه نوبل را در سال ۲۰۰۶ از آن خود کرد معتقد است که زمانیکه ما انسان‌ها می‌خواهیم به فقرا صدقه بدهیم آن را برای اجتناب از تشخیص علت مشکل و یافتن یک راه حل کلیدی به کار می‌گیریم. صدقه راه حل اساسی مشکل فقرا نیست (راج و فریس، ۲۰۰۰). کمیته امداد امام خمینی (ره) صرفاً یک بنگاه خدمات اجتماعی نیست و در کنار آن نقش کارآفرینی اجتماعی را نیز بر عهده دارد. علی‌رغم تلاش‌های وافر این نهاد در راستای هدف اساسی یعنی خوداتکایی مددجویان و صرف هزینه‌های زیاد، تعداد مددجویان خود اتکا شده نسبتاً کم است (هومن، ۱۳۸۵). شناسایی عوامل کلیدی موفقیت طرح‌های خوداشتغالی و خودکفایی افراد تحت پوشش به مسئولین این نهاد کارآفرین اجتماعی در سیاست‌گذاری و برنامه ریزی جهت افزایش نرخ خودکفایی طرح‌های خوداشتغالی افراد تحت پوشش خود کمک موثری نماید (علی میری، ۱۳۸۵). کمیته امداد امام خمینی (ره) به عنوان یک نهاد عمومی با هدف یاری نمودن

محرومان و مستضعفان و امداد درماندگان و آسیب‌دیدگان و خودکفا کردن آنها از سال ۱۳۵۷ شروع به فعالیت نموده است (مقیمی، ۱۳۸۳). یکی از فعالیت‌های مهم کمیته امداد امام خمینی (ره)، کمک به خود اشتغالی و رفع بیکاری محرومان در قالب طرح‌های اشتغال‌زایی و خودکفایی می‌باشد که هر سال نیز به جمع متقاضیان این خدمت افزوده می‌شود. بخش اشتغال‌زایی و خودکفایی کمیته امداد اهدافی چون: ۱- ارتقا سطح آگاهی‌های فرهنگی - علمی و مهارت‌های فنی و حرفه‌ای مددجویان، ۲- افزایش توان اقتصادی افراد و خانواده‌های مستعد تا مرز خودکفایی کامل به نحوی که آثار فقر و محرومیت از زندگی فردی و خانوادگی دور گردد ۳- ایجاد فرهنگ کارآفرینی و تلاش در مددجویان برای رسیدگی به زندگی بهتر را دنبال می‌کند (سالنامه آماری، ۱۳۸۷: ۸۶).

ضرورت و اهمیت پژوهش

هنگامی که تأثیر حمایت‌های نوع دوستانه مشخص شود بهتر می‌توان به نیازمندان کمک نموده و کمک‌ها را سازماندهی کرد و به شکلی به مددجویان کمک شود که به عزت نفس آنان لطمه نخورده و به تدریج از وابستگی رها شوند، زیرا کسانی که عزت نفس بالا دارند همیشه به این جهت گرایش دارند که صیانت نفس خویش را حفظ نمایند. باید دریابیم که عزت نفس افراد تحت پوشش کمیته امداد دارای چه کیفیتی است و با توجه به اهداف انسانی این نهاد، باید برنامه‌ریزی‌ها را بر این هدف متمرکز نمود (مهاجری، ۱۳۸۸). با توجه به اینکه اغلب مددجویان در کمیته امداد امام خمینی (ره) دارای سواد کافی و همچنین حرفه تخصصی نمی‌باشند، لذا این احتمال وجود دارد که در صورت عدم موفقیت طرح‌های اجرا شده از سوی آنان، نه تنها مشکلات معیشتی آنها حل نشوند، بلکه با مشکل بازپرداخت تسهیلات مواجه شوند و مشکلات آنها چند برابر گردد. لذا شناسایی دلایل موفقیت و عدم موفقیت طرح‌های خود اشتغالی و خودکفایی کمیته امداد امام خمینی (ره) از اهمیت ویژه‌ای برخوردار می‌باشند.

بررسی مقایسه‌ای طرح‌های موفق و ناموفق در عرصه‌ی خودکفایی ... | احمدی

اهداف پژوهش

الف) هدف اصلی:

بررسی عوامل مؤثر بر موفقیت طرح‌های خودکفایی در میان خانواده‌های تحت پوشش کمیته امداد در شهرستان ایلام.

ب) اهداف فرعی:

- ۱- بررسی تأثیر عوامل سازمانی بر موفقیت طرح‌های خودکفایی در میان خانواده‌های تحت پوشش کمیته امداد در شهرستان ایلام.
- ۲- بررسی تأثیر عوامل زمینه‌ای (محیطی) بر موفقیت طرح‌های خودکفایی در میان خانواده‌های تحت پوشش کمیته امداد در شهرستان ایلام.
- ۳- بررسی تأثیر عوامل فردی بر موفقیت طرح‌های خودکفایی در میان خانواده‌های تحت پوشش کمیته امداد در شهرستان ایلام.

فرضیه‌های پژوهش

- ۱- عوامل سازمانی تأثیر مثبت و معناداری بر موفقیت طرح‌های خودکفایی در میان خانواده‌های تحت پوشش کمیته امداد در شهرستان ایلام دارند.
- ۲- عوامل زمینه‌ای (محیطی) تأثیر مثبت و معناداری بر موفقیت طرح‌های خودکفایی در میان خانواده‌های تحت پوشش کمیته امداد در شهرستان ایلام دارند.
- ۳- عوامل فردی تأثیر مثبت و معناداری بر موفقیت طرح‌های خودکفایی در میان خانواده‌های تحت پوشش کمیته امداد در شهرستان ایلام دارند.

روش پژوهش

این پژوهش از نظر هدف، کاربردی است و از نظر نحوه گردآوری داده‌ها، این پژوهش توصیفی-همبستگی محسوب می‌شود. جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه مددجویان کمیته امداد در شهرستان ایلام می‌باشد که تسهیلات خودکفایی بین سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۵ دریافت کرده‌اند و تعداد آنها ۲۲۱۲ طرح می‌باشند. جامعه آماری شامل دو گروه می‌باشد. در مجموع تعداد ۱۲۰ نفر از افرادی که از طرح‌های خودکفایی کمیته امداد

استفاده کرده‌اند شامل ۶۰ نفر با طرح موفق و ۶۰ نفر با طرح ناموفق در طرح‌های خودکفایی به عنوان نمونه‌ی آماری انتخاب می‌شوند. روش نمونه‌گیری، تصادفی ساده می‌باشد. بدین صورت که از میان همه طرح‌های حاضر، تعداد ۱۲۰ مورد به عنوان نمونه‌ی آماری انتخاب شدند. در این پژوهش جهت تأیید روایی محتوای پژوهش از پانل متخصصان استفاده شد. و روایی صوری و محتوایی پرسشنامه مورد تأیید آنان قرار گرفت. به منظور سنجش پایایی، با استفاده از داده‌های بدست آمده از پرسشنامه، میزان ضریب اعتماد با روش ضریب آلفای کرونباخ توسط نرم‌افزار SPSS محاسبه گردید که برای سنجش پایایی عوامل، ضریب آلفای کرونباخ برای هر کدام از عوامل ساختاری، زمینه‌ای و رفتاری به ترتیب ۰/۹۱، ۰/۷۹ و ۰/۸۸ بوده‌اند که همبستگی درونی سؤالات با هم ۰/۸۴ می‌باشد. از آمار توصیفی برای نشان دادن وضعیت متغیرها و از آمار استنباطی برای استنتاج نتایج تحقیق از نمونه‌ها، استفاده شده است. آزمون‌های استنباطی به کار گرفته شده در این پژوهش، شامل آزمون کولموگروف اسمیرنوف برای نرمال بودن داده‌ها و آزمون تحلیل همبستگی و رگرسیون برای آزمون فرضیات استفاده شده است.

مروری بر پیشینه

ممیز و همکاران (۱۳۹۲) با اشاره به مطالعه مان و تورپ در پژوهش‌های خود به این نتیجه دست یافتند که انگیزه اصلی زنان آسیایی برای کارآفرینی به دست آوردن درآمد و برآوردن نیاز اقتصادی است حال آن که زنان غربی بیشتر به علت استقلال خواهی به کارآفرینی رو می‌کنند.

آگهی و همکاران (۱۳۹۱) در تحقیقی با عنوان اولویت بندی عوامل مؤثر بر توسعه مشاغل خانگی زنان روستایی به این نتیجه رسیدند که مهم‌ترین متغیرهایی که از دید زنان باعث توسعه مشاغل خانگی می‌شود شامل داشتن مهارت، تخصص و تجربه، انگیزه کسب استقلال بیشتر، معرفی و دیدار با الگوها و افراد موفق و از دید کارشناسان شامل برگزاری کلاس‌های آموزشی، برطرف نمودن نیاز مالی زنان و ایجاد بازار محلی برای فروش محصولات است. همچنین، نتایج نشان داد بین سطح تحصیلات و عضویت در تشکلهای با ایجاد و توسعه شغل خانگی توسط زنان رابطه معناداری وجود داشته است.

بررسی مقایسه‌ای طرح‌های موفق و ناموفق در عرصه‌ی خودکفایی ... | احمدی

تقوی فرد و همکاران (۱۳۸۹) در تحقیقی با عنوان عوامل مؤثر بر استقبال از خدمات بانکداری از سوی مشتریان به این نتیجه رسیدند که متغیرهای اعتماد، سهولت استفاده و منفعت کسب شده بر نگرش افراد در انجام رفتار مورد نظر (استفاده از خدمات بانکی) تأثیر بالایی دارد. عامل اعتماد به عنوان یکی از عوامل اولیه بوده و در تقویت نیت و قصد فرد نسبت به انجام رفتار خاص اثرگذار بوده است.

مهاجرى، (۱۳۸۸)، در مطالعه خود با عنوان فعالیت کارآفرینانه اجتماعی، آورده است که هزاران کودک و نوجوان به همراه خانواده هایشان تحت پوشش کمیته امداد امام خمینی (ره) هستند و از خدمات متنوع و تسهیلات اعطایی آن استفاده می‌کنند. این نهاد همواره کوشیده است که در ارائه کمک به خانواده‌های نیازمند و محروم به گونه‌ای عمل نماید که به شخصیت و عزت نفس آنها و فرزندانشان خدشه‌ای وارد نشود؛ چراکه احترام به شخصیت افراد تحت حمایت به عزت نفس آنها کمک کرده و همین امر سبب می‌شود که احساس زبونی و درماندگی نکنند و در مسیر خود اتکایی گام بردارند و کم نیستند مددجویانی که به یاری امداد و با سعی و تلاش خویش به مرحله خود اتکایی رسیده‌اند و حتی به مددجویان دیگر نیز کمک می‌نمایند. شاید بتوان گفت که ظرافت کار امداد و رسالت و هنر امدادگران نیز در تحقق همین اهداف نهفته است.

فریمانی و همکاران (۱۳۸۶) در تحقیقی با هدف سنجش گرایش روستاییان به صندوق‌های اعتباری روستایی به این نتیجه رسیدند که عواملی همچون شهرستان محل سکونت، فاصله محل سکونت تا شهر و نزدیک‌ترین شعبه بانک کشاورزی و میزان درآمد سالانه بر گرایش روستاییان به صندوق‌های اعتباری روستایی مؤثر است.

مقیمى، (۱۳۸۳) در مطالعه خود با عنوان کارآفرینی در نهادهای جامعه مدنی، آورده است که در این مقاله به بررسی تأثیر حمایت‌های اقتصادی و اجتماعی کمیته امداد امام خمینی (ره) بر عزت نفس فرزندان خانواده‌های تحت پوشش می‌پردازد. تأثیر حمایت‌های اقتصادی - اجتماعی کمیته امداد امام خمینی (ره) بر عزت نفس در برخی از جوانب بسیار مفید و مثبت بوده است. از جمله این ابعاد، جنبه اجتماعی و جسمانی می‌باشد؛ زیرا تفاوت معنی داری با افراد غیر تحت پوشش در این موارد وجود ندارد. همچنین نتایج نشان

می‌دهند که میزان عزت نفس در پسران تحت پوشش کمیته امداد با عزت نفس پسران جامعه و دانش‌آموزان غیر تحت پوشش تفاوت معنی‌داری ندارد، و این نتایج عملکرد مثبت کمیته امداد امام خمینی (ره) می‌باشد. از دیگر نکات حائز اهمیت این است که در بعضی نمودارها مشاهده می‌شود میزان عزت نفس دانش‌آموزان تحت پوشش امداد از میزان عزت نفس دانش‌آموزان حلی آباد غیر تحت پوشش بیشتر است و این اطلاعات نشان می‌دهند که کمیته امداد در این زمینه نیز موفق بوده است. اما در برخی از جوانب، مثل عزت نفس اجتماعی و تحصیلی، میزان عزت نفس در افراد تحت پوشش کمتر است، و همچنین، به صورت معنی‌داری میزان عزت نفس در دختران تحت پوشش امداد از دختران غیر تحت پوشش کمتر می‌باشد.

باری و رابرت (۲۰۰۲) در مطالعه خود با عنوان مالیات‌ها و فعالیت سرمایه‌گذاری آورده‌اند که فقر از مهمترین مسائل و دردهای جوامع بشری است و قسمت بزرگی از تلاش‌های انسان و جوامع و مکتب‌ها در مبارزه با این مشکل خلاصه می‌شود، علیرغم پیشرفت‌هایی که در بیشتر شئون نصیب انسان گشته، هنوز آمار افراد فقیر و تنگدست که در تأمین معاش خود در مانده‌اند بالاست و سیستم‌های اقتصادی حاکم بر کشورها در حل این مشکل سخت در مانده‌اند.

مولا (۲۰۰۰) در مطالعه خود با عنوان توانمندسازی براساس آموزش، که توانمندسازی به صورت آموزشی و از طریق حمایت از والدین ایرانی مهاجر در سوئد و کانادا انجام پذیرفت؛ مشخص کرد که با افزایش سطح آگاهی والدین از مبانی نظری روان‌شناختی و تربیتی در خصوص مهاجرت و زندگی خانوادگی، ارتباط زن و مرد، فرزندان طلاق، اختلاف بین نسل قدرت و خانواده و... سازگاری خانواده‌ها افزایش و مشکلات آن‌ها کاهش یافت.

هیستریج و براش (۲۰۰۰) در تحقیقی با عنوان کسب و کار زنان، عملکرد زنان را در ۵ جنبه تئوریک مدنظر قرار دادند. آنان با اشاره به تئوری یادگیری اجتماعی، معتقدند بر مبنای این تئوری، یادگیری از راه مشاهده رفتار دیگران به عنوان الگوهای نقش برای تشویق افراد و زنان مؤثر است.

بررسی مقایسه‌ای طرح‌های موفق و ناموفق در عرصه‌ی خودکفایی ... | احمدی

چارچوب نظری

نظریه‌های خودکفایی اقتصادی:

خودکفایی به عنوان یک هدف، در زمان مركاتالیست‌ها در سده‌های ۱۷ و ۱۸ میلادی مورد توجه بود و با ظهور علم اقتصاد و پیدایش اقتصاد دانان کلاسیک، به حاشیه رفت. کسانی چون ریکاردو اثبات کردند که تجارت و داد و ستد باعث افزایش رفاه برای هر دو سو خواهد شد. موضوع جالب این بود که آن‌ها نشان دادند حتی اگر در کشوری امکان تولید ارزان‌تر همه کالاها نسبت به کشور دیگری وجود داشته باشد، باز هم همچنان امکان رسیدن به رفاه بیشتر برای آن‌ها ممکن است (مهاجری، ۱۳۸۸).

هرچند خودکفایی معمولاً به میزان تولید داخلی وابسته است، اما بر پایه برخی نظریات، علاوه بر آن، به قابلیت و توانایی کشور در واردات محصولات راهبردی در شرایط مطلوب اقتصادی نیز وابسته است. بنا به باور شماری از کارشناسان، حداقل در خصوص برخی «کالاهای استراتژیک» رسیدن به خودکفایی و قطع وابستگی به دیگران اهمیت بسیاری دارد و اقتدار ملی را برای آن کشور به ارمغان می‌آورد (نجفی و صفا، ۱۳۹۳).

مبانی نظری توانمندسازی و خودکفایی:

توانمندسازی تلاشی است تا افراد، خانواده‌ها، گروه‌ها یا جوامع بتوانند قدرت به دست آورند. تحقیقات و تجارب مربوط به توانمندسازی نشان می‌دهد که یک فرآیند ویژه در این تغییر سهمیم است، که مهم‌ترین آن‌ها عبارتند از:

الف) تگرش‌ها، ارزش‌ها و باورها: به خصوص باورهای مربوط به خود کارآمدی، خود ارزشی و احساس کنترل که بر فرآیند توانمندسازی اثرگذار است.

ب) اعتباریابی از طریق تجارب مشارکتی: در این تجربه، فرد و دیگران در یک تجربه سهمیم می‌شوند که به کاهش خود سرزنشی منتهی می‌شود.

ج) دانش و مهارت عمل و تفکر نقادانه: از طریق حمایت و مشارکت متقابل، افراد می‌توانند پیرامون جنبه‌های درونی و بیرونی مشکل تفکر نقادانه داشته باشند.

د) عمل کردن: از طریق عمل انعکاسی، افراد می‌توانند راهبردهای عملی، بسیج منابع و دانش و مهارت‌های مورد نیاز را برای تأثیر بر ساختارهای درونی و برونی ممکن

توانمندسازی در عمل از کار مددکاری اجتماعی و مشاوره توانبخشی و سایر زمینه‌ها همچون بهداشت، رشد اجتماعی و روان‌شناسی اجتماعی منتج شده است. به عنوان یک الگوی عملی، آن شامل ارزش پایه ای، انجام مداخله‌ها، نظریه‌ای که راهنمای عمل است، راهنمایی‌هایی برای ارتباط مددجو-مددکار و چارچوبی برای سازماندهی فعالیت‌های یاری‌بخش می‌باشد. «راجانو» کسی بود که مراجعان شهرنشینی را که دارای مشکلات اقتصادی بودند به منظور توانمندسازی به چالش کشید و رویکرد مثبت تشویقی را جایگزین ساخت (راجانو، ۱۹۹۷).

محرومیت‌زدایی در کمیته امداد امام خمینی (ره)

کمیته امداد امام خمینی (ره) از جمله نهادهایی است که در زمینه کارآفرینی اجتماعی نقش مهمی ایفا می‌کند. این نهاد عمومی که با هدف یاری محرومان و مستضعفان و خودکفا کردن آن‌ها از سال ۱۳۵۷ شروع به فعالیت نموده، صرفاً یک بنگاه خدمات اجتماعی نیست (کرمی و همکاران، ۱۳۹۰) و مأموریت آن در حمایت از اقشار محروم جامعه، در مرحله اول، خوداشتغالی و بسترسازی برای تأمین معاش آنان و در مرحله بعد، ارائه آموزش‌ها و مهارت‌های مختلف با هدف توانمندسازی اقشار محروم و خودکفایی و در نهایت خروج از چتر حمایت این نهاد است (امید و همکاران، ۱۳۹۰). یکی از زمینه‌های فعالیت کمیته امداد امام خمینی (ره)، خودکفایی و اشتغال است که در بردارنده شناخت قابلیت‌های افراد برای شغل و کار، پرداخت وام به زنان سرپرست خانوار، آموزش‌های تولید و پرورش طیور و دام، آموزش فنی و حرفه‌ای، پرداخت وام و تأمین فضای خودکفایی می‌باشد (ذوالفقاری، ۱۳۸۲).

طرح‌های اشتغال و خودکفایی نیز مجموعه فعالیت‌های تولیدی، خدماتی و یا اقتصادی هستند که با شرایط و ضوابط مشخص به صورت انفرادی، خانوادگی و جمعی برای ایجاد یا توسعه اشتغال و خودکفایی مددجویان از طریق پرداخت تسهیلات مالی اجرا می‌گردد. مبلغ تسهیلات پرداختی از مبالغ خرد جهت طرح‌های کارانگیزی و حداکثر تا

بررسی مقایسه‌ای طرح‌های موفق و ناموفق در عرصه‌ی خودکفایی ... | احمدی

سقف ۲۰۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال جهت طرح‌های خودکفایی متغیر می‌باشد (امید و همکاران، ۱۳۹۰).

لازم به ذکر است که طرح‌های کارانگیزی طرح‌هایی هستند که به منظور افزایش روحیه و شاخص امید به زندگی مددجویانی که با مشکلات روحی- جسمی و کهولت سن مواجه می‌باشند اجرا می‌شود. کسب درآمد اقتصادی در این گونه طرح‌ها مدنظر نمی‌باشد. همچنین طرح‌های خودکفایی طرح‌هایی هستند که طی یک دوره زمانی معین امکان درآمدزایی و خوداتکایی خانواده را فراهم آورده و موجب خروج خانواده از تحت پوشش و به عبارتی خودکفایی خانواده می‌گردد. در قالب ایجاد اشتغال و ایجاد فرصت‌های شغلی به عنوان یکی از برنامه‌های مهم و محوری کمیته امداد امام خمینی (ره) زمینه‌ای ایجاد می‌شود که اولاً درآمد اقتصادی خانوارها افزایش یابد، ثانیاً عزت نفس و خودباوری در خانوارهای تحت پوشش گسترش یافته و ثالثاً کاهش نرخ بیکاری، افزایش تولید و در نهایت توسعه اقتصادی- اجتماعی تحقق یابد (قدیمی و همکاران، ۱۳۷۷). از آنجا که هر ساله مقدار قابل توجهی از اعتبارات کمیته امداد امام خمینی (ره) صرف ایجاد فرصت‌های شغلی، آموزش و کاریابی برای مددجویان در قالب طرح‌های اشتغال و خودکفایی می‌گردد، شناسایی عوامل مؤثر بر استقبال مددجویان از این طرح‌ها و یافتن راه‌های بهبود و افزایش استقبال از طرح‌ها، از اهمیت زیادی برخوردار است.

یافته‌های پژوهش

پس از گردآوری داده‌ها و اطلاعات با استفاده از آمار توصیفی که شامل شاخص‌های مرکزی و پراکندگی مانند درصد فراوانی، نمودار و جداول می‌باشد به توصیف نمونه پرداخته می‌شود.

یافته‌های حاصل از پژوهش در زمینه توزیع فراوانی میزان سن در بین جامعه مورد پژوهش نشان می‌دهد که از ۱۲۰ نفر از افراد مورد پژوهش، ۴ نفر (۳.۳۳٪) دارای سن کمتر از ۲۵ سال می‌باشند. این در حالی است که ۳۸ نفر (۳۱.۶۶٪) از آن‌ها ۲۵ تا ۳۵ سال، ۴۲ نفر (۳۵٪) ۳۶ تا ۴۵ سال و ۳۶ نفر از پاسخ‌دهنده (۳۰٪) دارای سن ۴۵ سال و بالاتر می‌باشند. یافته‌های حاصل از پژوهش در زمینه توزیع فراوانی سطح تحصیلات افراد مورد

پژوهش نشان می‌دهد که از ۱۲۰ نفر فرد مورد پژوهش، سطح تحصیلات ۳۱ نفر (۲۵.۸۳٪) از آن‌ها زیر دیپلم، ۵۵ نفر (۴۵.۸۳٪) دیپلم که بیشترین فراوانی را بخود اختصاص داده بودند، ۱۵ نفر (۱۲.۵۰٪) فوق دیپلم، ۱۷ نفر (۱۴.۱۶٪) کارشناسی، ۲ نفر (۱.۶۶٪) کارشناسی ارشد می‌باشند.

یافته‌های حاصل از پژوهش در زمینه توزیع فراوانی سطح درآمد در بین جامعه مورد پژوهش نشان می‌دهد که از ۱۲۰ نفر از افراد مورد پژوهش، ۵۵ نفر (۴۵.۸۳٪) درآمد کمتر از ۵۰۰ هزار تومان، ۲۰ نفر (۱۶.۶۶٪) درآمد ۵۰۰-۷۰۰ هزار تومان، ۱۵ نفر (۱۲.۵٪) درآمد ۷۰۰-۹۰۰ هزار تومان و ۳۰ نفر (۲۵٪) درآمد بالای ۹۰۰ هزار تومان دارا می‌باشند. میانگین بدست آمده برای ابعاد عوامل مؤثر بر موفقیت طرح‌های خودکفایی نشان می‌دهد که بعد عوامل زمینه‌ای (محیطی) بالاترین میانگین (۲/۸۸) و بعد عوامل سازمانی با میانگین (۲/۲۸) پایین‌ترین میانگین را در بین ابعاد عوامل مؤثر بر موفقیت طرح‌های خودکفایی داشته و در رتبه آخر می‌باشد.

جدول ۱. آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

متغیر	میانگین	تعداد	انحراف معیار	مینیمم	ماکزیمم	دامنه	میانه
عوامل فردی ^۱	۲/۶۲	۱۲۰	۱/۰۴۶	۱	۵	۴	۳
عوامل زمینه‌ای (محیطی) ^۲	۲/۸۸	۱۲۰	۰/۹۱۳	۱	۵	۴	۳
عوامل سازمانی ^۳	۲/۲۸	۱۲۰	۱/۱۱۶	۱	۵	۴	۲

۱. تاثیر حمایت‌های امداد قبل، حین و پس از اجرای طرح اشتغال از جمله: آموزش‌های فنی و حرفه‌ای، مشاوره‌های شغلی، مدت زمان درخواست تا اخذ تسهیلات، نظارت‌های فنی و پشتیبانی، بازاریابی و فروش محصولات و خدمات.

۲. آشنایی با بازار کار، سابقه فعالیت، میزان آشنایی فرد با مسائل فنی مرتبط با طرح، ریسک‌پذیری، خلاقیت، آشنایی با پلت فرم‌ها و سکوه‌های بازاریابی اینترنتی و میزان ارتباط طرح اجرا شده با وضعیت روحی و فیزیکی مجری طرح.

۳. نگرش اطرافیان بر طرح اجرا شده، میزان حمایت خانواده از مجری طرح، کمک اطرافیان در پایداری طرح، میزان رقابت‌پذیری طرح، میزان مصرف کالا یا خدمات توسط مشتریان، دسترسی به شبکه‌های حمل و نقل، میزان توقع و رضایت مشتریان از تولیدات یا خدمات مجری طرح.

بررسی مقایسه‌ای طرح‌های موفق و ناموفق در عرصه‌ی خودکفایی ... | احمدی

بررسی فرض نرمال بودن داده‌ها با استفاده از آزمون کلموگروف-اسمیرنوف (k-s)

برای استفاده از تکنیک‌های آماری ابتدا باید مشخص شود که داده‌های جمع‌آوری شده از توزیع نرمال برخوردار است یا غیرنرمال. چون در صورت نرمال بودن توزیع داده‌های جمع‌آوری شده برای آزمون فرضیه‌ها می‌توان از آزمون‌های پارامتریک استفاده نمود و در صورت غیرنرمال بودن از آزمون‌های ناپارامتریک. بدین منظور در این مرحله به بررسی نتایج حاصل از آزمون کولموگروف - اسمیرنوف در مورد هریک از متغیرهای وابسته و مستقل می‌پردازیم و بر اساس نتایج حاصل، آزمون‌های مناسب برای بررسی صحت و سقم فرضیات تحقیق را انتخاب می‌کنیم.

داده‌های متغیر i دارای توزیع نرمال است: H_0

داده‌های متغیر i دارای توزیع نرمال نیست: H_1

با توجه به نتایج جدول (۲)، اگر مقدار سطح معنی‌داری بزرگتر از مقدار خطا باشد، فرضیه صفر را نتیجه می‌گیریم و در صورتی که مقدار سطح معنی‌داری از مقدار خطا کوچکتر باشد فرضیه یک را نتیجه می‌گیریم.

جدول ۲. نتیجه آزمون نرمال بودن متغیرهای پژوهش

عامل	سطح معنی‌داری	مقدار خطا	تایید فرضیه	نتیجه‌گیری
عوامل فردی	۰/۲۳۹	۰/۰۵	H_0	نرمال است
عوامل زمینه‌ای (محیطی)	۰/۱۸۲	۰/۰۵	H_0	نرمال است
عوامل سازمانی	۰/۱۴۳	۰/۰۵	H_0	نرمال است

با توجه به نتایج جدول (۲)، سطح معنی‌داری متغیرها از سطح خطای ۰/۰۵ بیشتر است، به عبارتی می‌توان بیان نمود که متغیرها از توزیع نرمال برخوردار هستند، لذا برای آزمون فرضیه‌ها از آزمون‌های پارامتریک استفاده می‌کنیم. برای آزمون فرضیه‌ها از آزمون رگرسیون استفاده می‌کنیم.

فرضیه اول: «عوامل سازمانی تأثیر مثبت و معناداری بر موفقیت طرح‌های خودکفایی در میان خانواده‌های تحت پوشش کمیته امداد در شهرستان ایلام دارند».

عوامل سازمانی تأثیر مثبت و معناداری بر موفقیت طرح‌های خودکفایی در میان خانواده‌های تحت پوشش کمیته امداد در شهرستان ایلام ندارند.

$$H_0: \rho = 0$$

عوامل سازمانی تأثیر مثبت و معناداری بر موفقیت طرح‌های خودکفایی در میان خانواده‌های تحت پوشش کمیته امداد در شهرستان ایلام دارند.

$$H_1: \rho \neq 0$$

جدول (۳) نتایج آزمون رگرسیون را نشان می‌دهد. با توجه به نتایج، همبستگی بین متغیر مستقل و وابسته برابر با ۰/۳۲۷ است. ضریب تعیین ۰/۱۰۷ بدست آمده و این مقدار نشان می‌دهد که ۱۰ درصد تغییرات موفقیت و یا عدم موفقیت طرح‌های خودکفایی به عوامل سازمانی مربوط می‌شود. با توجه به اینکه مقدار آماره دورین واتسون در فاصله استاندارد ۱/۵ تا ۲/۵ قرار دارد، در نتیجه استقلال باقیمانده‌ها را نتیجه می‌گیریم.

جدول ۳. همبستگی بین متغیرها

آماره دورین واتسون	انحراف معیار خطا	ضریب تعیین تعدیل شده	ضریب تعیین	ضریب همبستگی
۱/۷۴۷	۰/۸۳۴	۰/۱۰۳	۰/۱۰۷	۰/۳۲۷

در جدول (۳) معنی‌دار بودن رگرسیون به وسیله آزمون F محاسبه شده است. با توجه جدول سطح معنی‌داری محاسبه شده برای این آماره برابر ۰/۰۰۰ بوده و نشان از معنی‌دار بودن رگرسیون در سطح ۰/۹۹ دارد.

بررسی مقایسه‌ای طرح‌های موفق و ناموفق در عرصه‌ی خودکفایی ... | احمدی

جدول ۴. آزمون F (آنالیز واریانس) جهت معنادار بودن رگرسیون

مدل	مجموع مربعات	درجات آزادی	میانگین مجموع مربعات	آماره F	Sig
رگرسیون	۲۱/۲۸۴	۱	۲۱/۲۸۴	۳۰/۵۷۷	۰/۰۰۰
باقی مانده	۱۷۸/۲۰۱	۱۱۸	۰/۶۹۶		
کل	۱۹۹/۴۸۵	۱۱۹			

متغیر وابسته: موفقیت طرح‌های خودکفایی

جدول ۵. معنادار بودن ضرایب رگرسیونی

مدل	ضریب غیراستاندارد		ضریب استاندارد شده	T	Sig	
	B	Std.Error	Beta			
۱	مقدار ثابت	۱/۹۴۳	۰/۱۶۵	۰/۳۲۷	۱۱/۷۵۶	۰/۰۰۰
	عوامل سازمانی	۰/۳۴۹	۰/۰۶۳		۵/۵۳۰	۰/۰۰۰

متغیر وابسته: موفقیت طرح‌های خودکفایی

باتوجه به جدول (۵) مقدار بتا برابر با ۰/۳۲۷ و سطح معنی داری ۰/۰۰۰ که کمتر از مقدار خطای ۰/۰۵ است، می‌توان بیان کرد که عوامل سازمانی تأثیر مثبت و معناداری بر موفقیت طرح‌های خودکفایی در میان خانواده‌های تحت پوشش کمیته امداد در شهرستان ایلام دارند و فرضیه اول تأیید می‌گردد.

فرضیه دوم: «عوامل زمینه‌ای (محیطی) تأثیر مثبت و معناداری بر موفقیت طرح‌های خودکفایی در میان خانواده‌های تحت پوشش کمیته امداد در شهرستان ایلام دارند.»

عوامل زمینه‌ای (محیطی) تأثیر مثبت و معناداری بر موفقیت طرح‌های خودکفایی در میان خانواده‌های تحت پوشش کمیته امداد در شهرستان ایلام ندارند.

$$H_0: \rho = 0$$

عوامل زمینه‌ای (محیطی) تأثیر مثبت و معناداری بر موفقیت طرح‌های خودکفایی در میان خانواده‌های تحت پوشش کمیته امداد در شهرستان ایلام دارند.

$$H_1: \rho \neq 0$$

جدول (۶) نتایج آزمون رگرسیون را نشان می‌دهد. با توجه به نتایج، همبستگی بین متغیر مستقل و وابسته برابر با ۰/۲۹۳ است. ضریب تعیین ۰/۰۸ بدست آمده و این مقدار نشان می‌دهد که ۸ درصد تغییرات موفقیت و یا عدم موفقیت طرح‌های خودکفایی به عوامل زمینه‌ای (محیطی) مربوط می‌شود. با توجه به اینکه مقدار آماره دوربین واتسون در فاصله استاندارد ۱/۵ تا ۲/۵ قرار دارد، در نتیجه استقلال باقیمانده‌ها را نتیجه می‌گیریم.

جدول ۶. همبستگی بین متغیرها

ضریب همبستگی	ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل شده	انحراف معیار خطا	آماره دوربین واتسون
۰/۲۹۳	۰/۰۸۶	۰/۰۸۲	۰/۸۴۵	۱/۷۶۰

در جدول (۷) معنی‌دار بودن رگرسیون بوسیله آزمون F محاسبه شده است. با توجه جدول سطح معنی‌داری محاسبه شده برای این آماره برابر ۰/۰۰۰ بوده و نشان از معنی‌دار بودن رگرسیون در سطح ۰/۹۹ دارد.

جدول ۷. آزمون F (آنالیز واریانس) جهت معنادار بودن رگرسیون

مدل	مجموع مربعات	درجات آزادی	میانگین مجموع مربعات	آماره F	Sig
رگرسیون	۱۷/۲۸۲	۱	۱۷/۲۸۲	۲۴/۲۳۲	۰/۰۰۰
باقی مانده	۱۸۴/۰۰۸	۱۱۸	۰/۷۱۳		
کل	۲۰۱/۲۹۰	۱۱۹			

متغیر وابسته: موفقیت طرح‌های خودکفایی

بررسی مقایسه‌ای طرح‌های موفق و ناموفق در عرصه‌ی خودکفایی ... | احمدی

جدول ۸. معنادار بودن ضرایب رگرسیونی

مدل	ضریب غیراستاندارد	ضریب استاندارد شده		T	Sig	
		B	Std.Error			Beta
۱	مقدار ثابت	۲/۱۳۳	۰/۱۴۹	۰/۲۹۳	۱۴/۳۳۰	۰/۰۰۰
	عوامل زمینهای (محیطی)	۰/۲۸۴	۰/۰۵۷		۴/۹۲۳	۰/۰۰۰
متغیر وابسته: موفقیت طرح‌های خودکفایی						

باتوجه به جدول (۸) مقدار بتا برابر با ۰/۲۹۳ و سطح معنی‌داری ۰/۰۰۰ که کمتر از مقدار خطای ۰/۰۵ است، می‌توان بیان کرد که عوامل زمینهای (محیطی) تأثیر مثبت و معناداری بر موفقیت طرح‌های خودکفایی در میان خانواده‌های تحت پوشش کمیته امداد در شهرستان ایلام دارند و فرضیه دوم تأیید می‌گردد.

فرضیه سوم: «عوامل فردی تأثیر مثبت و معناداری بر موفقیت طرح‌های خودکفایی در میان خانواده‌های تحت پوشش کمیته امداد در شهرستان ایلام دارند».

عوامل فردی تأثیر مثبت و معناداری بر موفقیت طرح‌های خودکفایی در میان خانواده‌های تحت پوشش کمیته امداد در شهرستان ایلام ندارند.

$$H_0: p = 0$$

عوامل فردی تأثیر مثبت و معناداری بر موفقیت طرح‌های خودکفایی در میان خانواده‌های تحت پوشش کمیته امداد در شهرستان ایلام دارند.

$$H_1: p \neq 0$$

جدول (۹) نتایج آزمون رگرسیون را نشان می‌دهد. باتوجه به نتایج، همبستگی بین متغیر مستقل و وابسته برابر با ۰/۱۶۲ است. ضریب تعیین ۰/۰۲۶ بدست آمده و این مقدار نشان می‌دهد که ۲۶ درصد تغییرات موفقیت و یا عدم موفقیت طرح‌های خودکفایی به عوامل فردی مربوط می‌شود. با توجه به اینکه مقدار آماره دوربین واتسون در فاصله استاندارد ۱/۵ تا ۲/۵ قرار دارد، در نتیجه استقلال باقیمانده‌ها را نتیجه می‌گیریم.

جدول ۹. همبستگی بین متغیرها

ضریب همبستگی	ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل شده	انحراف معیار خطا	آماره دوربین واتسون
۰/۱۶۲	۰/۰۲۶	۰/۰۲۳	۰/۸۷۲	۱/۶۸۸

در جدول (۱۰) معنی دار بودن رگرسیون بوسیله آزمون F محاسبه شده است. با توجه جدول سطح معنی داری محاسبه شده برای این آماره برابر ۰/۰۰۰ بوده و نشان از معنی دار بودن رگرسیون در سطح ۰/۹۹ دارد.

جدول ۱۰. آزمون F (آنالیز واریانس) جهت معنادار بودن رگرسیون

مدل	مجموع مربعات	درجات آزادی	میانگین مجموع مربعات	آماره F	Sig
رگرسیون	۵/۳۰۶	۱	۵/۳۰۶	۶/۹۸۵	۰/۰۰۰
باقی مانده	۱۹۵/۹۸۴	۱۱۸	۰/۷۶۰		
کل	۲۰۱/۲۹۰	۱۱۹			

متغیر وابسته: موفقیت طرح‌های خود کفایی

جدول ۱۱. معنادار بودن ضرایب رگرسیونی

مدل	ضریب غیر استاندارد		ضریب استاندارد شده	T	Sig	
	B	Std.Error	Beta			
۱	مقدار ثابت	۲/۴۵۹	۰/۱۴۶	۰/۱۶۲	۱۶/۸۱۹	۰/۰۰۰
	عوامل فردی	۰/۱۳۷	۰/۰۵۲		۲/۶۴۳	۰/۰۰۰

متغیر وابسته: موفقیت طرح‌های خود کفایی

بررسی مقایسه‌ای طرح‌های موفق و ناموفق در عرصه‌ی خودکفایی ... | احمدی

باتوجه به جدول (۱۱) مقدار بتا برابر با ۰/۱۶۲ و سطح معنی داری ۰/۰۰۰ که کمتر از مقدار خطای ۰/۰۵ است، می‌توان بیان کرد که عوامل فردی تأثیر مثبت و معناداری بر موفقیت طرح‌های خودکفایی در میان خانواده‌های تحت پوشش کمیته امداد در شهرستان ایلام دارند و فرضیه سوم تأیید می‌گردد.

نتیجه‌گیری

هدف این تحقیق «بررسی مقایسه‌ای طرح‌های موفق و ناموفق در عرصه‌ی خودکفایی، مورد مطالعه: مددجویان کمیته امداد شهرستان ایلام» می‌باشد. روش مورد استفاده در این تحقیق، توصیفی-پیمایشی و از نظر هدف کاربردی می‌باشد. جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه مددجویان کمیته امداد در شهرستان ایلام که تسهیلات خودکفایی بین سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۵ دریافت کرده‌اند و تعداد آنها ۲۲۱۲ طرح هستند. تعداد ۱۲۰ خانوار شامل ۶۰ خانوار موفق و ۶۰ خانوار ناموفق در طرح‌های خودکفایی به روش تصادفی ساده به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند. ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه بوده و پایایی آن با استفاده از آلفای کرونباخ برای کل پرسشنامه ۰/۸۴ بدست آمده که بیانگر ثبات و همسانی درون پرسشنامه‌ها می‌باشد، نهایتاً مجموعه داده‌ها به کمک نرم‌افزار SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. نتایج حاصل از آزمون متغیرهای پژوهش با استفاده از آزمون‌های کلموگروف-اسمیرنوف و همبستگی، رگرسیون، آماره دوربین واتسون و آزمون آنالیز واریانس نشان دادند که عوامل سازمانی، عوامل فردی و عوامل زمینه‌ای (محیطی) تأثیر مثبت و معناداری بر موفقیت و یا عدم موفقیت طرح‌های خودکفایی در میان خانواده‌های تحت پوشش کمیته امداد در شهرستان ایلام دارند. که نتایج حاصل از این پژوهش به تفکیک یافته‌های حاصل فرضیه‌های پژوهش به شرح ذیل است:

یافته‌های فرضیه اول

«عوامل سازمانی تأثیر مثبت و معناداری بر موفقیت طرح‌های خودکفایی در میان خانواده‌های تحت پوشش کمیته امداد در شهرستان ایلام دارند.»

مقدار آماره دوربین واتسون در فاصله ۱/۵ تا ۲/۵ قرار دارد (۱/۷۴۷)، در نتیجه استقلال باقیمانده‌ها را نتیجه می‌گیریم، یعنی بین خطاها خودهمبستگی وجود ندارد. بنابراین تحلیل رگرسیون برای داده‌ها معتبر است. همبستگی بین عوامل سازمانی و موفقیت طرح‌های خود کفایی برابر با ۰.۳۲۷ است. ضریب تعیین ۰.۱۰۷ به دست آمده است و چون ضریب همبستگی مثبت است، در نتیجه رابطه بین این دو متغیر مثبت است و چون میزان خطای محاسبه شده (۰.۰۰) کم‌تر از میزان خطای استاندارد (۰.۰۱) می‌باشد، لذا با اطمینان ۹۹٪ می‌توان مدعی شد که رابطه بین دو متغیر عوامل سازمانی و موفقیت طرح‌های خود کفایی معنادار بوده است. با توجه به جدول (۴)، مقدار t بدست آمده ۵/۵۳۰ بزرگ‌تر از ۱/۹۶ می‌باشد، در نتیجه عوامل سازمانی تأثیر مثبت و معناداری بر موفقیت طرح‌های خود کفایی در میان خانواده‌های تحت پوشش کمیته امداد در شهرستان ایلام دارند. نتایج این پژوهش با نتایج پژوهش ممیز و همکاران (۱۳۹۲)، آگهی و همکاران (۱۳۹۱)، تقوی فرد و همکاران (۱۳۸۹)، مهاجری، (۱۳۸۸)، فریمانی و همکاران (۱۳۸۶)، علی میری، (۱۳۸۵)، زنجانی زاده (۱۳۸۴)، امیر احمدی (۱۳۸۴)، مقیمی، (۱۳۸۳)، حاج ابراهیمی (۱۳۸۲)، باری و رابرت (۲۰۰۲)، مولا (۲۰۰۰)، هیستریج و برانش (۲۰۰۰) و ... همخوانی دارد.

یافته‌های فرضیه دوم

«عوامل زمینه‌ای (محیطی) تأثیر مثبت و معناداری بر موفقیت طرح‌های خود کفایی در میان خانواده‌های تحت پوشش کمیته امداد در شهرستان ایلام دارند».

مطابق یافته‌ها، مقدار آماره دوربین واتسون در فاصله ۱/۵ تا ۲/۵ قرار دارد (۱/۷۶۰)، در نتیجه استقلال باقیمانده‌ها را نتیجه می‌گیریم، یعنی بین خطاها خودهمبستگی وجود ندارد. بنابراین تحلیل رگرسیون برای داده‌ها معتبر است. همبستگی بین عوامل زمینه‌ای (محیطی) و موفقیت طرح‌های خود کفایی برابر با ۰.۲۹۳ است. ضریب تعیین ۰.۰۸۶ به دست آمده است و چون ضریب همبستگی مثبت است، در نتیجه رابطه بین این دو متغیر مثبت است و چون میزان خطای محاسبه شده (۰.۰۰) کم‌تر از میزان خطای استاندارد (۰.۰۱) می‌باشد؛ لذا با اطمینان ۹۹٪ می‌توان مدعی شد که رابطه بین دو متغیر عوامل زمینه‌ای (محیطی) و موفقیت

بررسی مقایسه‌ای طرح‌های موفق و ناموفق در عرصه‌ی خودکفایی ... | احمدی

و یا عدم موفقیت طرح‌های خودکفایی معنادار بوده است. با توجه به جدول (۷)، مقدار t بدست آمده ۴/۹۲۳ بزرگتر از ۱/۹۶ می‌باشد، در نتیجه عوامل زمینه‌ای (محیطی) تأثیر مثبت و معناداری بر موفقیت طرح‌های خودکفایی در میان خانواده‌های تحت پوشش کمیته امداد در شهرستان ایلام دارند. نتایج این پژوهش با نتایج پژوهش ممیز و همکاران (۱۳۹۲)، آگهی و همکاران (۱۳۹۱)، تقوی فرد و همکاران (۱۳۸۹)، مهاجری، (۱۳۸۸)، فریمانی و همکاران (۱۳۸۶)، علی میری، (۱۳۸۵)، زنجانی‌زاده (۱۳۸۴)، امیر احمدی (۱۳۸۴)، مقیمی، (۱۳۸۳)، حاج ابراهیمی (۱۳۸۲)، باری و رابرت (۲۰۰۲)، مولا (۲۰۰۰)، هیستریج و براش (۲۰۰۰) و ... همخوانی دارد.

یافته‌های فرضیه سوم

«عوامل فردی تأثیر مثبت و معناداری بر موفقیت طرح‌های خودکفایی در میان خانواده‌های تحت پوشش کمیته امداد در شهرستان ایلام دارند».

بر اساس یافته‌های تحقیق، مقدار آماره دوربین واتسون در فاصله ۱/۵ تا ۲/۵ قرار دارد (۱/۶۸۸) در نتیجه استقلال باقیمانده‌ها را نتیجه می‌گیریم، یعنی بین خطاها خودهمبستگی وجود ندارد. بنابراین تحلیل رگرسیون برای داده‌ها معتبر است. همبستگی بین عوامل فردی و موفقیت طرح‌های خودکفایی برابر با ۰.۱۶۲ است. ضریب تعیین ۰.۰۲۶ به دست آمده است و چون ضریب همبستگی مثبت است، در نتیجه رابطه بین این دو متغیر مثبت است و چون میزان خطای محاسبه شده (۰.۰۰) کم‌تر از میزان خطای استاندارد (۰.۰۱) می‌باشد؛ لذا با اطمینان ۹۹٪ می‌توان مدعی شد که رابطه بین دو متغیر عوامل فردی و موفقیت و یا عدم موفقیت طرح‌های خودکفایی معنادار بوده است. با توجه به جدول (۱۱)، مقدار t بدست آمده ۲/۶۴۳ بزرگتر از ۱/۹۶ می‌باشد، در نتیجه عوامل فردی تأثیر مثبت و معناداری بر موفقیت طرح‌های خودکفایی در میان خانواده‌های تحت پوشش کمیته امداد در شهرستان ایلام دارند. نتایج این پژوهش با نتایج پژوهش ممیز و همکاران (۱۳۹۲)، آگهی و همکاران (۱۳۹۱)، تقوی فرد و همکاران (۱۳۸۹)، مهاجری، (۱۳۸۸)، فریمانی و همکاران (۱۳۸۶)، علی میری، (۱۳۸۵)، زنجانی‌زاده (۱۳۸۴)، امیر احمدی (۱۳۸۴)،

زمستان ۱۴۰۲ | دوره ۱ | شماره ۳

مقیم، (۱۳۸۳)، حاج ابراهیمی (۱۳۸۲)، باری و رابرت (۲۰۰۲)، مولا (۲۰۰۰)، هیستریج و براس (۲۰۰۰) و ... همخوانی دارد.

پیشنهادات

نتایج این پژوهش، محقق را بر آن می‌دارد تا با توجه به آنچه در این پژوهش حاصل گردیده است، پیشنهادهایی به شرح زیر در جهت موفقیت طرح‌های خودکفایی در میان خانواده‌های تحت پوشش کمیته امداد ارائه نماید:

در این پژوهش ابعاد موفقیت طرح‌های خودکفایی از دیدگاه خانواده‌های تحت پوشش کمیته امداد به ترتیب از بیشترین اولویت تا کم‌ترین اولویت به عوامل زمینه‌ای (محیطی)، عوامل سازمانی، عوامل فردی تعیین گردید. این اولویت‌بندی می‌تواند به عنوان مبنایی برای تقدم و تأخر برنامه‌های کمیته امداد امام خمینی (ره) بوده و برنامه‌ریزان با تأکید بر ابعادی که دارای اولویت بالاتری هستند، از منابع سازمان به صورت اثربخش‌تری استفاده کنند.

با توجه به این که عوامل زمینه‌ای (محیطی) دارای بالاترین اولویت در بین دیگر ابعاد موفقیت طرح‌های خودکفایی می‌باشند، پیشنهاد می‌شود که برنامه‌ریزان و تصمیم‌گیرندگان کمیته امداد امام خمینی (ره) بر این ابعاد تأکید بیشتری نمایند.

ایجاد یک بانک تخصصی به منظور حمایت از طرح‌های اشتغال‌زایی و خودکفایی در کمیته امداد امام خمینی (ره).

وجود افراد مشاور شغلی تمام وقت در سطوح اداری کمیته امداد به منظور برقراری ارتباط و هدایت نظام‌مند و کشف فرصت‌ها توسط مددجویان.

واگذار کردن توسعه کسب و کارهای شغلی کارآفرینان حتی به افرادی که تحت پوشش نیستند مشروط به استفاده از مددجویان توانمند در مشاغل ایجاد شده آن‌ها.

بررسی مقایسه‌ای طرح‌های موفق و ناموفق در عرصه‌ی خودکفایی ... | احمدی

فهرست منابع

کارنما، اسدالله، (۱۳۸۲)، بررسی عوامل مؤثر بر خودکفایی و خوداشتغالی مددجویان تخت پوشش کمیته امداد امام خمینی استان کرمان، دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرمان، دانشکده علوم انسانی، گروه مدیریت.

علی میری، مصطفی، (۱۳۸۵)، کارآفرینی اجتماعی، مروری بر زمینه‌های سیاسی و اجتماعی، فصلنامه دانش مدیریت، سال ۱۹، شماره ۷۲، بهار ۱۳۸۵، ص ۳-۲۲

عمرانی طبرستانی، زهرا، (۱۳۸۸)، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علامه طباطبایی، دانشکده مدیریت، قابل دسترسی در سایت اینترنتی مرکز امار ایران.

مقیم، سید محمد، (۱۳۸۳)، کارآفرینی در نهادهای جامعه مدنی، تهران، انتشارات دانشگاه تهران، ص ۹۱

مهاجری، علیرضا، (۱۳۸۸)، فعالیت کارآفرینانه اجتماعی، تهران، بنیاد دانشنامه نگاری موسسه کار و تامین اجتماعی.

هومن، حیدرعلی، (۱۳۸۵)، راهنمای علمی پژوهش کیفی، تهران، انتشارات سمت.

Ashtari, B. (2003), the implications of the practice of advocacy, empowerment of women, *Journal of Women Studies* Volume 1 Issue.

Alangeh, S. (1993), measures to enable women, the role of women in development, Tehran: Roshangaran.

Abbaszade, M., Bvdaqy, A. & Aqdasi Alamdari, F. (2011). Empowering female heads of households, with an emphasis on local solutions, empowerment of the Proceedings of the National Conference.

Amini, A. M. & Ahmadi Shapurabadi, M. A. (2007). Employment of rural women in the city of Isfahan Borkhar Meymeh and of Falavarjan And assess its impact on their economic self-reliance. *Women's Studies*, 5 (1), 91-65. (In persian)

Biru, A. (1987) *Encyclopedia of the Social Sciences*, translated Baqer Sarvkhany, Tehran: Keyhan press.

Bakhteyari, A. & Mohebi, F. (2006): "Government and Householding Women", *Women strategic Studies. Social counseling Quarterly of Women.*

Firoozabadi, S. A. & Sadeghi, A.R. (2013). Social exclusion, sociological approach to deprivation categories: *Publications sociologists.*

Gaggar, A. M. (1983), *Femenist politics and Human Nature*, Sussex: Rowman and Allan Held.

Galloway, L., Anderson, M., Brown, W., & Wilson, L. (2005). *Entreprise skill for the economy. Education & Training Journal*, 47, 1.

Giddens, A. (1997), *Sociology of the family*, Translation M. patience Tehran fourth edition.

- Hashemi, H. & Pvrarnyn Zad, S. (2011). Indicators and factors affecting business development and entrepreneurship for women in Iran (A Case Study of Gilan province). First International Conference on Management, Innovation and Entrepreneurship. Shiraz. January 31. (In persian)
- Horton, P. B. & Hunt, Ch. (1980) Sociology, McGraw-Hill Book Company.
-Http/www. Emdad.ir
- Idogho, P. O., et al. (2011). Entrepreneurship education and small-scale businessmanagement skill development among students of Auchi Polytechnic Auchi,Edo state, Nigeria. *International Journal of Business and Management* , 6(3) 284-288
- Ketabi, M. Yzdkhvasty, B. & Farrokhi Rastab, Z. (2003). Empower women to participate in development. *Journal of women*. Volume 1, Year 3 .Shmarh 7, Autumn, 5- 30. (In persian)
- Levitas. R. (2009).The in clusive society? Social exlusion and new labor. Palgrave Macmillan.
- Mohammadkhani, M. (2011). Empowering female heads of households, covered services through local aid groups formed the National Empowerment Conference Proceedings.
- Moser, C. (1993) Gender Planning in the Third World, the role of women in development: Tehran: Roshangaran.
- Mirzaei, Kh. (2009). Research, Journal of Research and Programming. Tehran: the sociologists.
- Moidfar,S. & Hamidy, N. (2007). Householding women: Social Damages and Unmentiond: social Sciences Qnartly.
- Pamela, A. & Kler, W. (2001). Sociology of Women, translated by Manijeh Najm Iraqi, Tehran: Ney press.
- Rani, M.S., Das, B. & Trupti, M. (2013). Empowerment of Women in Rural Odisha through Microenterprises. *IOSR Journal Of Humanities And Social Science (IOSR-JHSS)* Volume 12, Issue 1 (May- Jun. 2013). PP 01-08.
- Saadi, H. & Cham Cham, J. (2009). Rural women's socio-economic impact of small businesses in the province. (In persian)
- Sen, A. (2002). Development as Freedom, translated by Vahid Mahmoudi, Tehran Dastan Press.
- Shaditalab, J. (2002). Development and Challenges of Women, first edition, Tehran: Qatre press
- Shaditalab, Jale. (2003). Social Participation of Women, *Women's Studies*, Fall, Vol. III, No7.
- Shaditalab, Zh., Wahhabi, M. & Vmrzyar, H. (2005). Income poverty is only one aspect of poverty in female-headed households. *social welfare Quarterly*, Issue 17, pp. 247- 227.
- Sheydaei Ashtiani, K. (2009). investigating the role of harm reduction community outreach committees with an emphasis on empowerment.

